

Luisteren, lezen en schrijven

MET INTERNE KEUKEN

Over de auteur

PETER VAN DAMME

is vakbegeleider Nederlands bij Katholiek Onderwijs Vlaanderen en praktijklector Nederlands in de educatieve master talen aan de KU Leuven. Hij was ook 28 jaar lang leerkracht Nederlands aan het VTI in Lokeren.

In dit artikel brengen we verslag uit van een uitdagend en geïntegreerd project dat we uitprobeerden in een aantal klassen van het secundair onderwijs. Het duurde enkele schooljaren voor het project zijn definitieve vorm kreeg. Samen met leerkrachten stuurden we bij en vandaag delen we het lesmateriaal via het fijne tijdschrift dat je aan het lezen bent. We volgen het traject dat enkele scholen aflegden met hun leerlingen van de derde graad. Om de tekst leesbaar te houden, plaatsten we het meeste lesmateriaal op Fons+. Misschien leest de tekst beter wanneer je zo nu en dan een blik op dat lesmateriaal werpt.

Peter Van Damme

Interne Keuken wordt sinds 2010 op Radio 1 uitgezonden. Koen Fillet en Sven Speybrouck interviewen twee uur lang live vier gasten die 'hebben nagedacht over het leven en de wereld' en praten met hen over wetenschap, geschiedenis en samenleving. Het programma kan je ook beluisteren als podcast.

EERST LUISTEREN

Uit gesprekken tussen vakbegeleiders en leerkrachten Nederlands blijkt dat we ons onderwijs rond luistervaardigheid voor de leerlingen van de derde graad vaak te beperkt en te vrijblijvend vinden. We laten de leerlingen luisteren naar korte fragmenten die inhoudelijk niet altijd boeiend of uitdagend zijn. De opdrachten blijven vaak steken in zoekend luisteren naar soms onbelangrijke details. Een andere keer laten we leerlingen luisteren naar te lange fragmenten en hebben we geen idee wat ze nu juist geleerd hebben.

We besluiten om hieraan iets te veranderen en de leerlingen een luisteropdracht te geven naar aanleiding van het Radio 1-programma *Interne Keuken*. We willen de leerlingen structurerend en kritisch laten luisteren. In het programma wordt een 'expert' gedurende een halfuurtje geïnterviewd. Een halfuur geconcentreerd luisteren vraagt wat van onze leerlingen, en daarom geven we hen de keuze uit een zestal onderwerpen, in de hoop dat die keuzevrijheid motiverend zal werken.

De leerlingen voeren deze luisteropdracht individueel uit. Bij deze opdracht hoort een luisterfiche (zie Fons+) die de leerlingen invullen. De fiche bevat een aantal klassieke opdrachten waardoor leerlingen hun voorkennis activeren,

stilstaan bij de vraagstelling en aandacht hebben voor onder andere woordenschat. Naast de fiche maken de leerlingen ook een schematische voorstelling van het gesprek. We laten hen vrij om de vorm daarvan te kiezen, maar we stimuleren hen wel om een visueel schema te maken.

SAMEN PRATEN OVER HET LUISTEREN

De leerlingen brengen de ingevulde fiches en hun schema's mee naar de les en vormen themagroepjes. Ze vergelijken elkaars visuele schema's en controleren bij elkaar of ze de belangrijkste zaken uit het gesprek begrepen hebben en die hebben kunnen samenvatten. Op Fons+ vind je criteria die de leerlingen kunnen gebruiken om elkaars schema's te beoordelen.

Leerkracht Evelien Guns over deze luisteropdracht

"Ik was heel aangenaam verrast door de ernst waarmee de leerlingen aan de opdracht hebben gewerkt. Het bespreken van de schema's verliep op een positieve en volwassen manier, omdat de leerlingen door het luisterfragment goed geïnformeerd waren. Ze hadden al nagedacht en zich ook al een eigen mening over het onderwerp gevormd. Deze opdracht geeft je als leerkracht ook voldoening omdat je met geïnformeerde leerlingen maatschappelijke fenomenen kan bespreken."

DAN LEZEN

In een volgende fase krijgen de leerlingen in hun themagroepjes een tekst die aansluit bij het thema. De teksten zijn steeds uitdagend. Soms bevestigen ze wat de expert vertelde, met nog wat extra informatie erbij, in een andere groep kan er ook een tekst zijn die de expert op sommige vlakken tegenspreekt. Op Fons+ vind je enkele voorbeelden.

De leerlingen lezen de teksten individueel en gaan dan samen in gesprek over de tekst. Ze behandelen onder andere de volgende vragen: welke elementen uit de tekst kunnen ze koppelen aan informatie in hun schema's? Welke elementen uit de tekst zijn in tegenspraak met de informatie in hun schema's? Wat vinden zij nu zelf over de twee bronnen?

AFSLUITEND: SCHRIJVEN

Na een tijdje krijgen de leerlingen een schrijfoopdracht waarvan je op Fons+ een aantal voorbeelden vindt. De tekst ziet er ongeveer als volgt uit:

Aanslagen in West-Europa

De aanslagen en de zoektocht naar verdachten en terroristische netwerken zijn een dagelijks nieuwsfeit. Sociologen, filosofen, psychologen en criminologen proberen een verklaring te zoeken voor het feit dat mensen zich aansluiten bij terroristische groeperingen om gruweldaden te plegen. Je leest de tekst 'Utopia in tijden van jihad' nadat je een tafelgesprek met Elma Drayer uit Interne Keuken beluisterde. Vervolgens schrijf je een opinietekst uit, waarin je je visie geeft op wat volgens jou de belangrijkste reden is voor mensen om zich aan te sluiten bij terroristische groeperingen.

Je tekst voldoet aan volgende criteria:

- Je inleiding moet in de eerste plaats je publiek zin geven om te beginnen lezen. Daarnaast schets je een profiel van mensen die zich aansluiten bij terroristische groeperingen om gruweldaden te plegen. Je geeft ook een introductie op de rest van het artikel, waarbij je uitlegt wat je precies gaat bespreken en hoe je dat zal doen.
- In het middenstuk van je tekst analyseer je de beweegredenen voor mensen om zich aan te sluiten bij terroristische groepen. Je geeft minstens drie oorzaken voor hun keuze, die je kritisch benadert vanuit je twee bronnen.
- De afsluitende alinea bevat jouw persoonlijke opinie. Wat is volgens jou de hoofdreden om deel te nemen aan terreurdaden? Deze alinea moet dus logisch voortvloeien uit je middenstuk.
- Het eindresultaat is een synthese- en opinetekst voor een breed publiek van volwassenen die je niet kent, met aandacht voor spelling, tekststructuur en variatie in woordkeuze.
- De tekst is niet langer dan 500 woorden. Een rubric bij deze schrijfoopdracht vind je op Fons+.

SAMEN EEN SCHRIJFPLAN MAKEN

De leerlingen werken eerst nog samen aan hun eerste schrijfplan. Ze doen dit door de opdracht in detail te bespreken, door hun mening een eerste keer te verwoorden, door hun meningen te vergelijken. Ze kunnen op dit moment ook al raad en hulp vragen aan leerlingen die een soortgelijke tekst gaan schrijven. Het is belangrijk dat deze fase lang genoeg duurt. Uiteindelijk gaan ze individueel aan het schrijven. Ze krijgen wel een schrijfbuddy: dit is iemand uit een ander themagroepje – iemand die het onderwerp dus niet even goed beheerst – die feedback op de tekst zal geven vooraleer die definitief naar de leerkracht vertrekt.

WAAROM ZOU JE MET DIT MATERIAAL AAN DE SLAG GAAN?

Drie scholen gingen al aan de slag met dit schrijfproject. Wat noemen zij zelf de pluspunten van dit project?

- + De leerlingen waarderen zowel de autonomie als de uitdaging die ze krijgen bij de luisteropdracht. Ze kiezen een onderwerp en luisteren op eigen tempo. *Interne Keuken* vraagt echt wel een inspanning van de luisteraar.
- + Wanneer leerlingen elkaars schema's vergelijken, krijgen ze veel inzicht in hun eigen leren.
- + Door de opbouw naar de schrijfoopdracht zijn de leerlingen echt even lotgenoten in deze uitdagende opdracht. Uiteindelijk schrijven ze individueel, maar ze krijgen al heel vroeg in het schrijfproces waardevolle feedback van elkaar.

Bedankt!

Dit project was er niet geweest zonder mijn collega's vakbegeleiders Nederlands bij Katholiek Onderwijs Vlaanderen: Barbara Axters maakte de eerste luisterfiche en Gino Bombeke bedacht de contouren van de schrijfoopdracht. Daarnaast bedank ik ook graag de leraren die durfden te experimenteren in hun lessen: Evelien Guns en Dorien Baele (Sint-Vincentius à Paulo, Gijzegem), Leen Van Nuffel (Sint-Maarteninstituut, Aalst) en Kathleen Rouma (Sint-Vincentius-college, Buggenhout).